

Зміст лекцій.

Модуль I. Загальні питання спеціальної психології

- Спеціальна психологія як диференційована галузь психологічної науки
- Методи спеціальної психології
- Основні категорії спеціальної психології

Модуль II. Сутність психічного недорозвинення

- Поняття про розумову відсталість
- Диференціація розумової відсталості від інших порушень психічного розвитку
- Психологічна характеристика контингенту загальноосвітніх спеціальних закладів для дітей з порушеннями інтелекту та клієнтів реабілітаційних центрів
- Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями у різні вікові періоди.

Модуль III. Психологічні особливості діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.

- Особливості вищої нервової діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.
- Психологічні особливості різних видів діяльності дітей з інтелектуальною недостатністю.

Модуль IV. Пізнавальні процеси дітей з інтелектуальною недостатністю.

- Відчуття та сприймання дітей з інтелектуальними порушеннями.
- Особливості мислення дітей з інтелектуальними порушеннями.
- Особливості пам'яті та уявлень дітей з інтелектуальними порушеннями.
- Особливості мовленнєвої діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.

Модуль V. Особистість дитини з інтелектуальною недостатністю

- Особливості емоційно-вольової сфери дітей з інтелектуальними порушеннями.
- Проблема особистості у спеціальній психології.
- Особливості міжособистісних стосунків дітей з інтелектуальними порушеннями.
- Особистість корекційного педагога.

Модуль VI. Психологічна корекція розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями

- Особливості корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають порушення інтелектуального розвитку.
- Форми та зміст професійної діяльності психолога загальноосвітнього навчального закладу для дітей з інтелектуальною недостатністю.

Тематика практичних занять

1. Спеціальна психологія як галузь психологічної науки.
2. Методи вивчення психіки дітей та підлітків з інтелектуальними порушеннями.
3. Психологічна характеристика дітей з інтелектуальною недостатністю.
4. Особливості мовленнєвої діяльності дітей з інтелектуальною недостатністю.
5. Особливості характеру дитини з інтелектуальною недостатністю.

Тематика семінарських занять

1. Компенсація, корекція, реабілітація - основні категорії спеціальної психології

2. Проблема розумової відсталості та розвиток психіки дітей
3. Особливості мислення дітей з інтелектуальною недостатністю.

Тематика лабораторних занять

1. Диференціація розумової відсталості та затримки психічного розвитку.
2. Психологічна характеристика предметно - практичної та ігрової діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.
3. Експериментальні методики вивчення мислення дітей з інтелектуальною недостатністю.
4. Експериментальні методики вивчення пам'яті та уявлень дітей з інтелектуальною недостатністю.
5. Особливості почуттів дитини з інтелектуальною недостатністю.
6. Вивчення міжособистісних стосунків у групах дітей з інтелектуальною недостатністю.

Рекомендована література.

Основна:

1. Астапов В.М. Введение в дефектологию с основами нейро- и патопсихологии.- М.,1994.
2. Бгажнокова И.М. Психология умственно отсталого ребенка.- М.,1987.
3. Власова Т.А., Певзнер М.С. О детях с отклонениями в развитии.- М.: Просвещение, 1973.
4. Выготский Л.С. Избранные произведения.- М., 1984.- Т.5.
5. Еременко И.Г. Познавательные возможности учащихся вспомогательной школы.- К.: Радянська школа, 1072.
6. Забрамная С.Д. Психолого-педагогическая диагностика умственного развития детей.- М.: Просвещение, 1995.
7. Исследование личности и познавательной деятельности учащихся вспомогательной школы.- / Под ред. В.Г.Петровой.-М., 1980.
8. Коломинский Н.Л. Развитие личности учащихся вспомогательной школы.- К.: Радянська школа, 1978.
9. Лубовский В.И. Развитие словесной регуляции действий у детей (в норме и патологии).-М.: Педагогика, 1978.
10. Особенности познавательной деятельности учащихся вспомогательной школы.-/ Под ред. И.М.Соловьева.-М.: АПН РСФСР, 1953.
11. Особенности умственного развития учащихся вспомогательной школы.-/ Под ред. Ж.И.Шиф.-М.: Просвещение, 1965.
12. Отбор детей во вспомогательные школы.-/Под ред. С.Д.Забрамноной.- М.: Просвещение, 1972.
13. Певзнер М.С. Дети-олигофрены.- М.: АПН РСФСР, 1959.
14. Певзнер М.С., Лубовский В.И. Динамика развития детей-олигофренов.- М.: АПН РСФСР, 1963.
15. Практикум по психологии умственно отсталого ребенка.-/ Сост. А.Д. Виноградова.- М.: Просвещение, 1985.
16. Принципы отбора детей во вспомогательные школы.-/ Под ред. Г.М.Дульнева, А.Р.Лурия.- М., 1963.
17. Психологические вопросы коррекционной работы во вспомогательной школе.-/ Под ред Ж.И. Шиф, Т.Н. Головиной, В.Г.Петровой.- М.: Педагогика, 1980.
18. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника .- М.: Просвещение, 1986.
19. Селецкий А.И. Психология и психопатология слабоумия.- К.: Радянська школа, 1981.

20. Стадненко Н.М. Особенности мышления учащихся вспомогательной школы.-К.: Радянська школа, 1980.

Додаткова:

1. Актуальные проблемы диагностики задержки психического развития детей.-М.: "Педагогика", 1982.
2. Головина Т.Н. Изобразительная деятельность учащихся вспомогательной школы.- М.: Просвещение, 1974.
3. Замский Х.С. История олигофренопедагогика.- М.: Просвещение, 1988.
4. Лебединская К.С., Райская М.М., Грибанова Г.В. Подростки с нарушениями в аффективной сфере.-М.: Педагогика, 1988.
5. Петрова В.Г. Развитие речи учащихся вспомогательной школы.- М.: Педагогика, 1977.
6. Петрова В.Г. Практическая и умственная деятельность детей-олигофренов.- М.: Педагогика, 1969.
7. Пинский Б.И. Психологические особенности деятельности умственно отсталых школьников.- М.: АПН РСФСР, 1962.
8. Стребелева Е.А., Катаева А.А. Дидактические игры и упражнения в обучении умственно отсталых дошкольников.- М., 1991.

Орієнтовні завдання для самостійної роботи.

Модуль III. Основні категорії спеціальної психології.

1. Написати розгорнуту анотацію на статтю Л.С.Виготського «Дефект і надкомпенсація».
2. Сформулювати і відповісти на три запитання, які склали зміст статті Л.С.Виготського «До питання про компенсаторні процеси...»
3. Продовжити тезу з вищезазначеної статті: «..джерелом, первинним стимулом до виникнення компенсаторних процесів розглядаються..».

Форма звітності:

1. Анотація на статтю.
2. Письмові відповіді на запитання.
3. Теза зі статті.

Орієнтовний план практичного заняття.

Методи вивчення психіки дітей та підлітків з інтелектуальними порушеннями

1. Специфіка організації і проведення експериментального дослідження у олигофренопсихології.
2. Особливе значення методу спостереження у олигофренопсихології.
3. Роль анамнестичного методу у дослідженні дітей з інтелектуальними порушеннями.
4. Роль анамнестичного методу у дослідженні дітей з інтелектуальними порушеннями.

Рекомендована література:

1. Особенности умственного развития учащихся вспомогательной школы.-/ Под ред. Ж.И.Шиф.-М.: Просвещение, 1965.

2. Отбор детей во вспомогательные школы.-/Под ред. С.Д.Забрамной.- М.: Просвещение, 1972.
3. Певзнер М.С. Дети-олигофрены.- М.: АПН РСФСР, 1959.
4. Практикум по психологии умственно отсталого ребенка.-/ Сост. А.Д. Виноградова.- М.: Просвещение, 1985.
5. Принципы отбора детей во вспомогательные школы.-/ Под ред. Г.М.Дульнева, А.Р.Лурия.- М., 1963.
6. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника .- М.: Просвещение, 1986.

Орієнтовний план семінарського заняття.

Проблема розумової відсталості та розвиток психіки дітей.

1. Поняття розумової відсталості.
2. Причини розумової відсталості
3. Психічний розвиток в дизонтогенезі.

Рекомендована література:

1. Выготский Л.С. Избранные произведения.- М., 1984.- Т.5.
2. Еременко И.Г. Познавательные возможности учащихся вспомогательной школы.- К.: радянська школа, 1072.
3. Особенности умственного развития учащихся вспомогательной школы.-/ Под ред. Ж.И.Шиф.-М.: Просвещение, 1965.
4. Практикум по психологии умственно отсталого ребенка.-/ Сост. А.Д. Виноградова.- М.: Просвещение, 1985.
5. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника .- М.: Просвещение, 1986.
6. Стадненко Н.М. Особенности мышления учащихся вспомогательной школы.-К.: Радянська школа, 1980.

Орієнтовний план лабораторного заняття.

Тема. Експериментальні методики вивчення мислення дітей з інтелектуальною недостатністю.

Мета: сформувані у студентів знання про основні недоліки мисленнєвої діяльності розумово відсталих дітей; уміння досліджувати рівень розвитку процесів узагальнення і абстрагування; усвідомлення проблемної ситуації; критичності мислення дітей цієї категорії.

Завдання:

1. Апробувати методику дослідження рівня розвитку процесів узагальнення і абстрагування.
2. Розв'язати психологічні задачі.
3. Проаналізувати працю Л.С. Виготського «Проблема умственной отсталости».

Орієнтовні тестові завдання.

Модуль II. Пізнавальні процеси дітей з інтелектуальними порушеннями.

1. Найбільш дієвими умовами, що впливають на вибірковість сприймання дітей з інтелектуальними порушеннями слід вважати:
  - об'єктивні умови (освітленість, розмір предмета, колір предмета, тощо);
  - суб'єктивні умови (новизна об'єкта ставлення до нього, обізнаність дитини з об'єктом).
2. Які з перерахованих властивостей сприймання визначають своєрідність цього процесу у дітей з інтелектуальними порушеннями:
  - вибірковість;
  - цілісність;
  - узагальненість;

- усвідомленість;
  - обсяг;
  - теми;
  - точність;
  - контрастність.
3. Пам'ять учнів з інтелектуальними порушеннями має такі особливості:
- сповільненість процесу запам'ятовування;
  - швидкість забування;
  - звужений обсяг пам'яті;
  - переважання продуктивності мимовільного запам'ятовування над продуктивністю довільного;
  - переважання продуктивності довільного запам'ятовування над продуктивністю мимовільного;
  - переважання продуктивності механічного запам'ятовування над продуктивністю осмисленого;
  - спотворення матеріалу в процесі зберігання;
  - наявність феноменальної пам'яті;
  - несформованість мнемічних дій.
4. Увага дітей з інтелектуальними порушеннями має такі особливості:
- переважання мимовільної уваги над довільною;
  - переважання довільної уваги над мимовільною;
  - зниження стійкості уваги;
  - стійкість уваги відповідає нормі;
  - труднощі перемикання уваги;
  - неможливість перемикання уваги;
  - неможливість розподілу уваги;
  - труднощі розподілу уваги;
  - незалежність уваги від наявності інтересу;
  - незалежність уваги від рівня розуміння дитиною ситуації.
5. Мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями характеризується такими особливостями:
- грубе порушення звуковимови;
  - грубе порушення граматичної будови мовлення;
  - бідність побутової лексики;
  - переважання активного словника над пасивним;
  - переважання у словнику іменників;
  - невміння користуватися прийменниками;
  - схильність до використання особових займенників;
  - використання простих непоширених речень;
  - наявність потреби у вербальному спілкуванні.
6. Причини недорозвитку писемного мовлення учнів з інтелектуальними порушеннями:
- недиференційованість фонематичного сприймання;
  - труднощі точної артикуляції звуків;
  - недорозвиток дрібної моторики пальців;
  - порушення просторової орієнтації;
  - недиференційованість зорового сприймання;
  - зниження пам'яті;
  - недорозвиток абстрактного мислення;
  - недорозвиток операцій аналізу та синтезу;
  - несформованість внутрішнього мовлення;
  - недорозвиток довільності поведінки;

- недостатня самоусвідомленість;
  - нерозуміння сутності писемного мовлення.
7. Особливості мислення учнів з інтелектуальними порушеннями:
- інертність;
  - гнучкість;
  - стереотипність;
  - конкретність;
  - зниження критичності;
  - сповільненість;
  - несформованість пізнавальних потреб;
  - пасивність;
  - недорозвиток усіх видів мислення;
  - збереженість наочно-дійового мислення;
  - збереженість наочно-образного мислення;
  - збереженість логічного мислення;
  - збереженість практичного інтелекту.
8. Виділіть чинники, що обумовлюють мобілізацію довільної і мимовільної уваги:
- а) установка на значущість розділу, що вивчається;
  - б) новизна навчального матеріалу;
  - в) постановка перед собою визначеної мети діяльності;
  - г) створення звичних умов діяльності;
  - д) діяльність з постійною опорою на оперативну пам'ять;
  - е) яскравість наведених прикладів.
9. До психологічних умов оволодіння усним і писемним мовленням учнями з порушенням інтелекту належать:
- а) достатній рівень загального інтелектуального розвитку;
  - б) адекватний рівень фонетико-фонематичного розвитку;
  - в) збереженість зорового, слухового, кінестетичного сприймання та вміння орієнтуватись у просторі;
  - г) визначений рівень розвитку мислення;
  - д) розвиненість дрібних м'язів руки та органів артикуляції;
  - е) наявність потреби у вербальному спілкуванні.

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Модуль І: «Загальні питання спеціальної психології».

Тема №1 «Проблема норми і патології у спеціальній психології».

Література:

1. Семаго Н.Я., Семаго М.М. Теория и практика оценки психического развития ребенка. Дошкольный и младший школьный возраст. - СПб.: Речь, 2006.
2. Сорокин В.М. Специальная психология. Учеб. пособие. / Под науч. ред. Л.М. Шипициной. - СПб.: «Речь», 2003.

Тема № 2 «Історія розвитку психологічної допомоги дітям з інтелектуальним недорозвиненням».

Література:

1. Мамайчук И.И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии. - СПб.: Речь, 2006.- 224с.
2. Мамайчук И.И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии. - СПб.: Речь, 2004.- С. 4-21.
3. Мамайчук И.И., Ильина М.Н. Помощь психолога ребенку с задержкой психического развития. Научно - практическое руководство. - СПб.:Речь, 2006. - С.5-20.

4. Ульenkova У.В., Лебедева О.В. Организация и содержание специальной психологической помощи детям с проблемами в развитии: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. завед. М.: Изд. центр «Академия», 2002.

Тема №3 «Психологічні проблеми діагностики порушеного розвитку».

Література:

1. Рубинштейн С.Я. Экспериментальные методики патопсихологии и опыт применения их в клинике. (Практическое руководство) - М.: Апрель - Пресс, Психотерапия, 2007. - 224 с.
2. Рубинштейн С.Я. Экспериментальные методики патопсихологии и опыт применения их в клинике. Приложение (стимульный материал) - М.: Апрель - Пресс, Психотерапия, 2007. - 160 с.
3. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника: Учеб. пособие. - М.: Просвещение, 1986. - С.60 - 93.
4. Семаго Н.Я., Семаго М.М. Теория и практика оценки психического развития ребенка. Дошкольный и младший школьный возраст. - СПб.: Речь, 2006. - С. 144 - 322.
5. Сорокин В.М. Специальная психология. Учеб. пособие. / Под науч. ред. Л.М. Шипициной. - СПб.: «Речь», 2003. - С. 23 - 30.

Тема №4. «Порушення у психічному розвитку і компенсаторні механізми».

Література:

1. Выготский Л.С. Дефект и сверхкомпенсация \ Проблемы дефектологии. - М.: Просвещение, 1995. - С. 82 - 97.
2. Выготский Л.С. К вопросу о компенсаторных процессах в развитии умственно отсталого ребенка \ Проблемы дефектологии. - М.: Просвещение, 1995. - С.285 - 305.
3. Виготський Л.С. Основні проблеми дефектології / Спеціальна психологія. Тексти Частина I. - Кам'янець - Подільський, 1999 -С. 4 - 19.
4. Сорокин В.М. Специальная психология. Учеб. пособие. / Под науч. ред. Л.М. Шипициной. - СПб.: «Речь», 2003. - С. 164 - 186.

Тема №5 «Значення спадщини Л.С.Виготського для сучасних потреб спеціальної психокорекційної допомоги дітям з інтелектуальними порушеннями».

Література:

1. Ульenkova У.В., Лебедева О.В. Организация и содержание специальной психологической помощи детям с проблемами в развитии: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. завед. М.: Изд. центр «Академия», 2002. - С. 8 - 40.

Модуль II «Сутність психічного недорозвинення».

Тема №1 «Проблема розумової відсталості у спеціальній психології».

Література:

1. Выготский Л.С. Проблема умственной отсталости \ Проблемы дефектологии. - М.: Просвещение, 1995. - С. 426 - 450.
2. Виготський Л.С. Основні проблеми дефектології / Спеціальна психологія. Тексти Частина I. - Кам'янець - Подільський, 1999 -С. 15 - 19.
3. Лебединский В.В. Нарушения психического развития у детей. Глава VI. Издательство Московского университета, 1985.- С.75-84.
4. Лубовский В.И. Общие и специфические закономерности развития психики аномальных детей \ «Дефектология», 1971, №6, С15-20.
5. Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. - К.: Знання, 2008. - 359 с.

Тема №2 «Психологічні проблеми відбору дітей у корекційні заклади ».

Література:

1. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників. Авторський колектив: Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.Д. та інші. - Кам'янець-Подільський: видавництво «Абетка», 1998.-144с.

2. Особливості виконання діагностичних завдань дошкільниками з різними формами інтелектуальних порушень./ Нариси з олігофренопсихології Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.Г. - Кам'янець-Подільський, 2002. - С.173-1
3. Отбор детей во вспомогательные школы.-/Под ред. С.Д.Забрамной.- М.: Просвещение, 1972.

Тема №3 «Загальна характеристика психічного розвитку дітей з інтелектуальним недорозвиненням».

Література:

1. Лебединский В.В. Нарушения психического развития у детей. Глава VI. Издательство Московского университета, 1985.- С.75-8
2. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника .- М.: Просвещение, 1986.
3. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. - К.: Знання, 2008. - 359 с.

Тема №4 «Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями у різні вікові періоди».

Література:

1. Бурменская Г.В., Карабанова О.А., Лидерс А.Г. Возрастно-психологическое консультирование. Проблемы психического развития детей.- М.: Изд - во МГУ, 1990. - С.81-92.
2. Лубовский В.И. Общие и специфические закономерности развития психики аномальных детей \ «Дефектология», 1971, №6, С15-20.
3. Рубинштейн С.Я. Выготский Л.С. О развитии психики умственно отсталых детей \ «Дефектология», 1970, №5, С.3-10.
4. Сорокин В.М. Специальная психология. Учеб. пособие. / Под науч. ред. Л.М. Шипициной. - СПб.: «Речь»,2003. - С. 108-123.

Модуль III «Психологічні особливості діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями».

Тема №1 «Особливості вищої нервової діяльності дітей з інтелектуальною недостатністю»

Література:

1. Умственно отсталый ребенок. Очерки изучения особенностей высшей нервной деятельности детей - олигофренов \ Под редакцией проф. А.Р.Лурия. - Издательство Академии Педагогических Наук РСФСР, Москва, 1960. - 203с.
2. Розумово відстала дитина. Нариси вивчення особливостей вищої нервової діяльності дітей - олігофренів. За редакцією проф. О.Р. Лурії / Спеціальна психологія. Тексти Частина I. - Кам'янець - Подільський, 1999 -С. 20 - 35.

Тема №2 «Формування діяльності у дітей з інтелектуальними порушеннями».

Література:

1. Пінський Б.І. Психологічні особливості діяльності розумово відсталих школярів / Спеціальна психологія. Тексти Частина I. - Кам'янець - Подільський, 1999 -С. 123 - 127.
2. Хохліна О.П. Психолого - педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку. - К.: Педагогічна думка,2000. - 288с.

Модуль IV Пізнавальні процеси дітей з інтелектуальною недостатністю.

Тема №1 «Вищі психічні функції та особливості їх формування в умовах дизонтогенезу».

Література

- 1.Семаго Н.Я., Семаго М.М. Теория и практика оценки психического развития ребенка. Дошкольный и младший школьный возраст. - СПб.: Речь,2006. - С. 141 - 156.

Тема №2 «Особливості відчуттів і сприймання дітей з інтелектуальним недорозвиненням».

Література:

1. Нариси з олігофренопсихології Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.Г. - Кам'янець-Подільський, 2002. - С.27-44.
2. Особливості розумового розвитку учнів допоміжної школи. За редакцією Ж. І. Шиф. / Спеціальна психологія. Тексти Частина І. - Кам'янець - Подільський, 1999 -С. 59 - 63.
3. Практикум по психології умственно отсталого ребенка: Учеб. пособие для студентов пед. институтов \ А.Д.Виноградова, Е. И. Липецкая и др. -М: Просвещение, 1985.-С.82-91.
4. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника: Учеб. пособие. - М.: Просвещение, 1986. - С.101-103.

Тема №3 «Особливості мисленнєвої діяльності дітей з інтелектуальним недорозвиненням».

Література:

1. Забрамная С.Д. Психолого-педагогическая диагностика умственного развития детей.- М.: Просвещение, 1995.
2. Стадненко Н.М. Особливості мислення учнів допоміжної школи. \ Спеціальна психологія. Тексти. Частина І. - Кам'янець-Подільський,1999.-С. 84-95.

Тема №4 «Проблема дослідження пам'яті дітей з інтелектуальним недорозвиненням».

Література:

1. Рубинштейн С.Я. Экспериментальные методики патопсихологии и опыт их применения в клинике. (Практическое руководство) - М.: Апрель - Пресс, Психотерапия, 2007. - С. 152 - 178.

Тема №5 «Особливості мовленнєвої діяльності дітей з інтелектуальним недорозвиненням».

Література:

1. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально - методичний посібник. - .:ІСДО, 1995. - С26 - 49.
2. Соботович Є. Ф.Вади мовленнєвого розвитку у дітей і шляхи їх корекції. / Спеціальна психологія. Тексти Частина ІІ. - Кам'янець - Подільський, 2001 -С. 91 - 95.

Модуль V Особистість дитини з інтелектуальною недостатністю

Тема №1 «Особливості емоційно-вольової сфери дітей з інтелектуальними порушеннями».

Література

1. Нариси з олігофренопсихології Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.Г. - Кам'янець-Подільський, 2002. - С.
- 2/. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника: Учеб. пособие. - М.: Просвещение, 1986. - С.160-170.

Тема №2 «Особливості формування особистості дитини з інтелектуальним недорозвиненням».

Література

1. Коломинский Н.Л. Развитие личности учащихся вспомогательной школы.- К.: Радянська школа, 1978.
2. Матвєєва М.П. Особливості «Я-образу» розумово відсталих підлітків. Автореферат дисертації на здобуття наук. ст. канд. психологічних. наук. Київ, 1994.-22с.
3. Нариси з олігофренопсихології Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.Г. - Кам'янець-Подільський, 2002.

Тема №3 «Особливості міжособистісних стосунків дітей з інтелектуальним недорозвиненням».

Література

1. Запрягаев Г.Г. Психологическая характеристика умственно отсталых подростков с трудностями поведения. Автореферат канд. дис.- М, 1986.

2. Бистрова Ю.О. Конфліктна поведінка розумово відсталих підлітків і методи її корекції \ Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету: Серія соціально-педагогічна. Вип. VII - Кам'янець-Подільський, 2007.-С. 262-266.
3. Бистрова Ю.О. Психологічні аспекти проблеми конфліктної поведінки дітей з вадами розумового розвитку \ Дефектологія.-2005.-№2.-С.
4. Нариси з олігофренопсихології Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.Г. - Кам'янець-Подільський, 2002. - С.

Модуль VI Психологічна корекція розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями.
Тема № 1. «Особливості психокорекційної роботи з дітьми, які мають порушення інтелектуального розвитку»

Література:

1. Мамайчук И.И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии. - СПб.: Речь, 2006.- 224с.
2. Мамайчук И.И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии. - СПб.: Речь, 2004 .- С. 82-137.
3. Мамайчук И.И., Ильина М.Н. Помощь психолога ребенку с задержкой психического развития. Научно - практическое руководство. - СПб.:Речь, 2006. - С.163-204.
3. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. - К.: Знання, 2008. - 359 с.

Тема №2 «Психологічна корекція емоційних порушень у дітей із затримкою психічного розвитку»

Література:

1. Мамайчук И.И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии. - СПб.: Речь, 2006.- 224с.
2. Мамайчук И.И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии. - СПб.: Речь, 2004 .- С. 322-372.
3. Мамайчук И.И., Ильина М.Н. Помощь психолога ребенку с задержкой психического развития. Научно - практическое руководство. - СПб.:Речь, 2006. - С.301-339.
4. Психология детей с задержкой психического развития. Хрестоматія: Учеб. пособие... - СПб.: Речь, 2004.
- 5 Ульєнкова У.В., Лебедева О.В. Организация и содержание специальной психологической помощи детям с проблемами в развитии: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. завед. М.: Изд. центр «Академия», 2002.

Тема №3 «Психологічна корекція психічного розвитку дітей із церебральними паралічами.»

Література:

1. Мамайчук И.И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии. - СПб.: Речь, 2006.- 224с.
2. Мамайчук И.И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии. - СПб.: Речь, 2004 .- С. 209-274.
3. Ханзерук Л.О. Формування досвіду спілкування у дошкільників із церебральними паралічами. Автореферат дис. канд. пед. наук. - К.,2001. - 21с.
4. Шипицына Л.М., Мамайчук И.И. Психология детей с нарушениями функций опорно - двигательного аппарата. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. - С.189-240.

Орієнтовні питання до екзамену (заліку).

1. Предмет та завдання спеціальної психології.
2. Олігофренопсихологія як галузь спеціальної психології
3. Міжпредметні зв'язки спеціальної психології з іншими науками.
4. Особливості використання психологічних методів для вивчення психіки дітей з інтелектуальними порушеннями.
5. Принципи дослідження психіки дітей з інтелектуальними порушеннями.
6. Сучасна проблематика спеціальної психології в Україні.

7. Поняття про розумову відсталість . Ознаки розумової відсталості.
8. Причини виникнення розумової відсталості.
9. Класифікація розумової відсталості в залежності від глибини ураження мозку.
10. Класифікація розумової відсталості в залежності від часу пошкодження мозку.
11. Психологічні особливості розумово відсталих дітей з різними ступенями інтелектуальних порушень.
12. Порівняльна характеристика дітей з олігофренією та деменцією.
13. Первинний та вторинний дефект при розумовій відсталості.
14. Розумова відсталість і затримка психічного розвитку.
15. Класифікація олігофренії за М.С.Певзнер.
16. Особливості соціальної ситуації розвитку у дітей з інтелектуальними порушеннями.
17. Теорія структурно-динамічного вивчення аномального розвитку Л.С.Виготського.
18. Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями у немовлячому віці .
19. Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями у ранньому віці .
20. Психічний розвиток дошкільників з інтелектуальними порушеннями.
21. Особливості навчальної діяльності молодших школярів з інтелектуальними порушеннями.
22. Особливості вищої нервової діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.
23. Класифікація порушень психофізичного розвитку В.В.Лебединського.
24. Міжнародна класифікація розумової відсталості.
25. Роль Л.С.Виготського у становленні вітчизняної спеціальної психології.
26. Причини відхилень у розвитку та чинники, що їх визначають.
27. Історія становлення спеціальної психології в Україні та за кордоном.
28. Взаємозв'язок методології, методів і методик спеціальної психології.
29. Загальні принципи психологічного дослідження. Принципи дослідження психіки дітей з інтелектуальними порушеннями.
30. Відчуття та сприймання дітей з інтелектуальними порушеннями.
31. Особливості мовленнєвої діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.
32. Особливості імпресивного мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями.
33. Особливості експресивного мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями.
34. Особливості мислення дітей з інтелектуальними порушеннями.
35. Конкретність мислення – основний недолік мисленнєвої діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.
36. Порушення операціональної сторони мислення дітей з інтелектуальними порушеннями.
37. Особистісні порушення мислення розумово відсталих дітей.
38. Розвиток самостійності мислення у дітей з інтелектуальними порушеннями.
39. Характеристика мнестичної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.
40. Особливості процесу запам'ятовування школярів з інтелектуальними порушеннями.

41. Механізми порушень мовленнєвого розвитку у дітей з інтелектуальними порушеннями.
42. Спостереження як один з основних методів вивчення психіки дітей з інтелектуальними порушеннями.
43. Організація експериментальної процедури у спеціальних психологічних дослідженнях.
44. Психологічні особливості дітей з олігофренією, ускладненою переважанням збудження над гальмуванням.
45. Психологічні особливості дітей з олігофренією, ускладненою переважанням гальмування над збудженням.
46. Психологічні особливості дітей з олігофренією, ускладненою психопатоподібним синдромом.